CENTRALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

WYPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD

PESEL

Miejsce na naklejkę.
Sprawdź, czy kod na naklejce to **E-100**.
Jeżeli tak – przyklej naklejkę.
Jeżeli nie – zgłoś to nauczycielowi.

Egzamin maturalny ***Formuła 2015***

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

Poziom rozszerzony

Symbol arkusza
EWOP-R0-**100**-2406

DATA: **7 czerwca 2024 r.**

GODZINA ROZPOCZĘCIA: **9:00**

CZAS TRWANIA: **180 minut**

LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA: **60**

Przed rozpoczęciem pracy z arkuszem egzaminacyjnym

1. Sprawdź, czy nauczyciel przekazał Ci **właściwy arkusz egzaminacyjny**, tj. arkusz we **właściwej formule**, z **właściwego przedmiotu** na **właściwym poziomie**.
2. Jeżeli przekazano Ci **niewłaściwy** arkusz – natychmiast zgłoś to nauczycielowi. Nie rozrywaj banderol.
3. Jeżeli przekazano Ci **właściwy** arkusz – rozerwij banderole po otrzymaniu takiego polecenia od nauczyciela. Zapoznaj się z instrukcją na stronie 2.

Układ graficzny
© CKE 2022

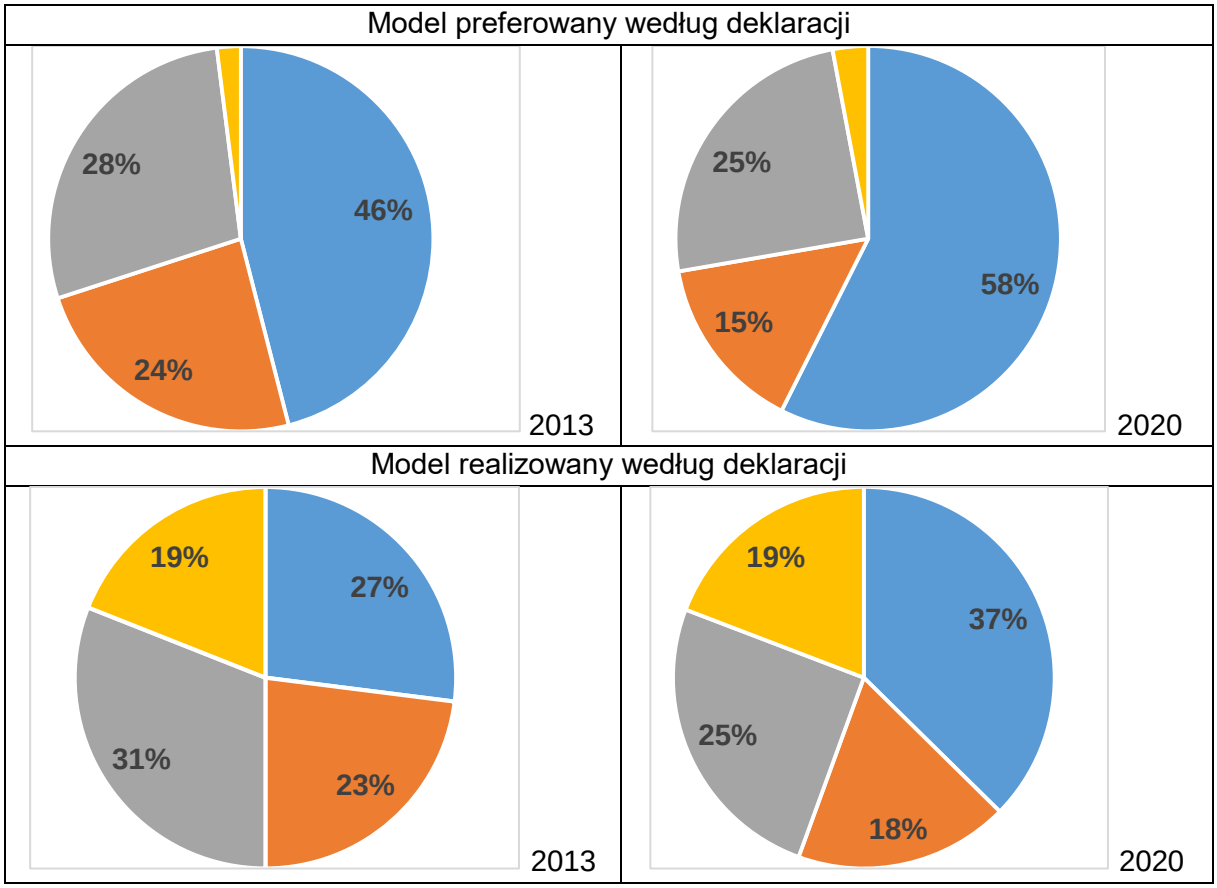
Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 32 strony (zadania 1–23).
   Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Na pierwszej stronie arkusza oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL
   i przyklej naklejkę z kodem.
3. Rozwiązania i odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
4. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
5. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
6. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
7. Możesz korzystać z kalkulatora prostego.

Zadania egzaminacyjne są wydrukowane na następnych stronach.

Zadanie 1.

Wykresy. Modele rodziny w polskim społeczeństwie (2013 i 2020 rok)

Partnerski – małżonkowie (partnerzy) pracują zawodowo i oboje w równym stopniu zajmują się domem i dziećmi.

Tradycyjny i odwrócony – tylko jedno z małżonków (partnerów) pracuje zawodowo, a drugie zajmuje się prowadzeniem domu i wychowywaniem dzieci; w modelu tradycyjnym pracuje zawodowo mąż (partner), a w odwróconym – żona (partnerka).

Mieszany – małżonkowie (partnerzy) pracują zawodowo, a prowadzeniem domu i wychowywaniem dzieci zajmuje się jedno z nich.

Inne odpowiedzi oraz odpowiedź: „trudno powiedzieć”.

Na podstawie: *Model życia małżeńskiego Polaków,* „Komunikat z Badań CBOS” 2020, nr 157, s. 3, 5.

Zadanie 1.1. (0–1)

Uzasadnij, że tylko w mieszanym modelu rodziny założono <u>niesymetryczny</u> podział obowiązków między małżonkami (partnerami).

……

……

……

……

Zadanie 1.2. (0–1)

Na podstawie wykresów oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Model partnerski jest jedynym modelem rodziny, który w obu badaniach deklarowany jest częściej jako preferowany niż realizowany.	**P**	**F**
2.	Odsetek wskazań modelu partnerskiego – zarówno w kwestii preferencji, jak i realizacji – wzrósł w latach 2013–2020 o ponad 20%.	**P**	**F**

Zadanie 2.

O społeczeństwie Tuaregów

Nie wiadomo, skąd pochodzą, jak i dlaczego pojawili się na pustyni. Legenda tuareska opowiada, że siłą sprawczą, która zjednoczyła dawno temu tuareskie rody, była kobieta – Tin Honan. Arabowie nazywają ich Tuaregami, sami mówią o sobie *Kel Tamasheq* – mówiący językiem tamaszek lub po prostu wolni ludzie. Bo właśnie wolność i niezależność ukochali sobie najbardziej. Dlatego ich królestwo sięga tam, gdzie kończą się piaski pustyni i pastwiska sahelu. Nic sobie nie robią z granic Libii, Algierii, Mali czy Nigru – od ponad tysiąca lat przemierzają Saharę. Największe znaczenie ma dla nich rodzina, a także stada wielbłądów i kóz. Gdyby nie wielbłądy, rozrzucona po Saharze społeczność Tuaregów nie miałaby szansy funkcjonować, dlatego zwierzęta te cieszą się szczególnym szacunkiem i są nie tylko środkiem transportu, ale także prezentem na rodzinnych uroczystościach, ślubach i pogrzebach. Rodziny tworzą klany – *taousit*, dowodzone przez amrara, natomiast te klany – konfederacje klanów, dowodzone przez *amenokala*. W XIV wieku przeszli na islam. Kobiety mają bardzo wysoki status społeczny, a mężczyźni zasłaniają twarz.

Na podstawie: www.fotografwpodrozy.pl

Zadanie 2.1. (0–1)

Uzasadnij, że społeczeństwo przedstawione w tekście to społeczeństwo nomadyczne.

…….……

…….…….....

Zadanie 2.2. (0–1)

Sformułuj – w każdej z podanych kwestii – argument na rzecz tezy: *Ściśle patriarchalny charakter społeczeństwa opisanego w tekście jest dyskusyjny*.

Kwestia pamięci społecznej – ……

……

Kwestia stosunków społecznych – ……

……

Zadanie 3. (0–1)

Rodzaje wzorców zachowań społecznych

Obyczaj to termin używany najczęściej na określenie charakterystycznej i powszechnej w danej grupie społecznej (kulturowej) prawidłowości zachowaniowej bądź rzadziej – na oznaczenie pewnego rodzaju norm społecznych (nakazów i zakazów) lub reguł wyznaczających określone sposoby postępowania. […] Istniejące w refleksji nad obyczajem różnice w jego rozumieniu nie polegają wyłącznie na „zachowaniowym" i „świadomościowym" ujęciu. […] Jest zachowaniem wymaganym, którego nieprzestrzeganie wywołuje niezadowolenie innych ludzi w społeczności, naganę lub karę.

Zwyczaj wyjaśnia się na ogół jako przyjęty w danej grupie społecznej sposób zachowania się jej członków w określonych sytuacjach, od którego odchylenia nie budzą sprzeciwu i nie spotykają się z negatywnymi reakcjami otoczenia. […] W perspektywie genetycznej podkreśla się, że u podstaw wyodrębnienia zwyczajów stoją zwykle nawyki, czyli indywidualne, własne wzory zachowań, pojawiające się nieświadomie i podejmowane bezrefleksyjnie, automatycznie. […] Niektóre z nawyków indywidualnych mogą się upowszechnić, stając się zwyczajami zbiorowymi lub inaczej – społecznymi.

Słownik etnologiczny, red. Z. Staszczak, Warszawa – Poznań 1987, s. 262–263, 388–389.

Wyjaśnij, na czym polegają różnice między wzorcami zachowań społecznych opisanymi w tekście.

- ……
  ……
  ……
- ……
  ……
  ……

Zadanie 4.

O jednej z mniejszości

Przynależność do tej mniejszości – podczas przeprowadzonego w 2011 roku Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań – zadeklarowało 43 880 obywateli polskich. Do zapisu języka tej mniejszości używa się alfabetu opartego na cyrylicy. Jej przedstawiciele są na ogół ochrzczeni w Polskim Autokefalicznym Kościele Prawosławnym. Do najważniejszych tytułów prasowych wydawanych przez przedstawicieli tej mniejszości należy tygodnik „Niwa". Największe skupiska obywateli polskich tej mniejszości znajdują się w południowo-wschodnich powiatach województwa podlaskiego. Wedle danych z tamtego spisu na terenie 9 gmin województwa podlaskiego przedstawiciele mniejszości stanowili ponad 20% mieszkańców gminy, w tym w czterech – ponad 50%.

Na podstawie: www.gov.pl

Zadanie 4.1. (0–1)

Podaj nazwę mniejszości, której dotyczy tekst.

.....

Zadanie 4.2. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź (A. lub B.) oraz poprawne uzasadnienie (1., 2. lub 3.).

Tekst dotyczy mniejszości będącej przykładem mniejszości

A.	etnicznej,	ponieważ	**1.**	istnieją gminy, w których przedstawiciele tej mniejszości stanowią ponad 50% mieszkańców.
			2.	przynależność do tej mniejszości zadeklarowała odpowiednia liczba obywateli polskich.
B.	narodowej,		**3.**	przedstawiciele tej mniejszości utożsamiają się z narodem zorganizowanym we własnym państwie.

Zadanie 5. (0–1)

Rysunek satyryczny

www.tustolica.pl

Zaznacz poprawne dokończenie zdania.

Rysunek odnosi się do

A. stażu pracy pracownika u danego pracodawcy wymaganego do nabycia praw emerytalnych.

B. wymiaru składki emerytalnej od wynagrodzenia pracownika płaconej przez pracodawców.

C. opinii w kwestii wieku emerytalnego wyrażanych przez pracodawców i pracowników.

D. korzyści dla pracodawcy wynikających z zatrudniania pracownika-emeryta.

Zadanie 6.

O prawach autorskich do książki

Alice Urbach urodziła się w 1886 roku w mieszczańskiej rodzinie żydowskiej. […] W 1935 roku monachijskie wydawnictwo rozpoczęło sprzedaż jej 500-stronicowego dzieła pod tytułem: „Tak gotuje się w Wiedniu. Książka o gotowaniu i prowadzeniu kuchni domowej” […]. Pozycja była rozchwytywana. Wielokrotnie ją dodrukowywano. […]

Wnuczką Alice jest Karina Urbach, niemiecka historyk, która wykłada w USA i Wielkiej Brytanii. Szukając materiałów do książki o międzywojennym Wiedniu, natknęła się na informacje o babci. Zaczęła poszukiwania w archiwach Wiednia, Londynu i Waszyngtonu. Dowiedziała się m.in. o jej trzech siostrach. Jedna została zamordowana w łódzkim getcie, a dwie [–] w Treblince. Dotarła też do listu, w którym Alice pisała o szoku, jakiego doznała latem 1949 roku, gdy odwiedziła Wiedeń. Nie było już synagogi, a w witrynie księgarni zobaczyła swoją książkę kucharską, tyle że pod innym nazwiskiem [Rudolpha Rösha, wcześniej działacza nazistowskiej organizacji rolniczej]. […] Dowiedziała się, że babcia pisała w 1974 roku do wydawnictwa w tej sprawie. Odpowiedziało jej [ono] jedynie, że w czasie działań wojennych spłonęły archiwa i nie ma dowodu, kto jest autorem. […]

Na początku października [2020 r.] w niemieckich księgarniach ukazała się „Książka Alice. Jak naziści ukradli książkę kucharską mojej babci”. […] Po 80 latach […] [wydawnictwo] zareagowało: „oceniamy działania ówczesnego zarządu wydawnictwa za moralnie niedopuszczalne”, a 15 października [2020 r.] przekazało ono prawa do książki jedynym spadkobiercom Alice […].

Naziści ukradli jej książkę, „Tygodnik ANGORA” 2020, nr 46, s. 81.

Zadanie 6.1. (0–1)

Na podstawie tekstu sformułuj argument uzasadniający, że antysemityzm może prowadzić do eksterminacji.

……

……

……

Zadanie 6.2. (0–1)

Na podstawie tekstu sformułuj dwa argumenty uzasadniające, że ocena wyrażona w podkreślonym fragmencie tekstu jest zasadna również wobec działań wydawnictwa w okresie ponazistowskim.

- ……

……

……

- ……

……

……

Zadanie 7.

O jednym ze spojrzeń na funkcjonowanie człowieka

Rodzimy się w danym miejscu i czasie, w kulturze, która w dużym stopniu określa sposób postrzegania przez nas realności, nasze obyczaje i reakcje. Liczba w pełni racjonalnych wyborów, które podejmujemy w trakcie naszej egzystencji, jest mocno ograniczona. […] I tak być musi, gdyż w innym wypadku nie moglibyśmy funkcjonować. Instynkty, które determinują reakcje zwierzęcia, w przypadku człowieka zastąpione są w dużej mierze przez cywilizacyjne nawyki. […]

Cywilizacja, czyli kultura, to wielopokoleniowy proces, który formuje nas, ale na który w sensie indywidualnym wpływ mamy znikomy. Występuje ona w konkretnych odmianach; najbliższe człowiekowi kulturowe środowisko współcześnie określane jest przez jego naród.

[…] Epoka nowoczesna, wraz z gwałtownym rozwojem cywilizacji materialnej, postawę [buntu] wprowadziła do centrum naszej kultury. […] Dominującą obecnie ideologię […] określić możemy jako doktrynę emancypacji. Emancypacja jest słowem kluczem, fetyszem współczesności. [Głosi ona], że ludzie dowolnie mogą ukształtować siebie samych i świat. Posiadamy jakoby samostwarzające się kompetencje, a rzeczywistość wokoło to bierna materia czekająca na formy, które jej nadamy. Takie podejście zakładać musi, że człowieka niewoli jakakolwiek tożsamość. I to prawda. Wszystko, co nadaje istnieniu formę, stanowi równocześnie jego ograniczenie. [Ideolodzy emancypacji] nie przejmują się tym. […] Upajają się wizją niszczenia złego porządku, a więc tradycyjnej, istniejącej cywilizacji. Po jej likwidacji z poczwarki obecnego człowieka ma się wykluć motyl przyszłego idealnego istnienia.

B. Wildstein, *Polska na mapie kulturowej wojny*, „Sieci" 2020, nr 46, s. 68–69.

Zadanie 7.1. (0–1)

Rozstrzygnij, czy pierwszy akapit tekstu można zinterpretować jako dotyczący procesu socjalizacji. Odpowiedź uzasadnij, odnosząc się do pojęcia internalizacji (uwewnętrznienia) jako stadium konformizmu.

Rozstrzygnięcie – ……

Uzasadnienie – ……

……

……

Zadanie 7.2. (0–1)

Sformułuj dwa argumenty uzasadniające tezę, że autor w przytoczonym tekście <u>nie utożsamia się</u> z postawami związanymi z ideologią liberalną.

- ……

……

……

- ……

……

……

Zadanie 8.

Materiał 1. Infografika. Proces uchwalenia *Konstytucji RP*

Na podstawie: infografiki.onet.pl

Materiał 2. Przepisy art. 125 *Konstytucji RP*

1. W sprawach o szczególnym znaczeniu dla państwa może być przeprowadzone referendum ogólnokrajowe.
3. Jeżeli w referendum ogólnokrajowym wzięło udział więcej niż połowa uprawnionych do głosowania, wynik referendum jest wiążący.

Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483, z późn. zm. (stan prawny na 17 kwietnia 2024 r.).

Zadanie 8.1. (0–1)

Wpisz litery, którymi w materiale 1. oznaczono daty rozpoczęcia i zakończenia *vacatio legis* dla aktu prawnego wskazanego w tym materiale.

Rozpoczęcie – ……

Zakończenie – ……

Zadanie 8.2. (0–1)

Wyjaśnij, dlaczego określenie „głosowanie posłów” użyte w materiale 1. jest błędne.

……

……

……

Zadanie 8.3. (0–1)

Wyjaśnij, dlaczego w odniesieniu do referendum wskazanego w materiale 1. nie zastosowano przepisów prawnych przytoczonych w materiale 2.

……..…….……

……..…..……..……

……..…….……

Zadanie 9.

Tabela. Wyniki wyborów do izby pierwszej parlamentu Wielkiej Brytanii z 2015 r.*

Partia	% głosów	liczba mandatów
Partia Konserwatywna (CON)	36,9%	331
Partia Pracy (LAB)	30,4%	232
Partia Niepodległości Zjednoczonego Królestwa (UKIP)	12,6%	1
Szkocka Partia Narodowa (SNP)	4,7%	56
ogółem liczba mandatów	–	650

Na podstawie: parties-and-elections.eu

* W tabeli przedstawiono wyłącznie formacje, które uzyskały min. 10% głosów lub min. 10 mandatów.

Zadanie 9.1. (0–1)

Uzupełnij zdania – podaj nazwy izby parlamentu (1.) oraz systemu wyborczego (2.).

Podane rezultaty dotyczą wyborów do Izby **(1.)** …….. . Mają one charakter powszechny, bezpośredni i równy, a są przeprowadzane w głosowaniu tajnym według systemu **(2.)** ……. .

Zadanie 9.2. (0–1)

Wyjaśnij, jak system wyborczy wpływa na dysproporcję między odsetkiem głosów oddanych na UKIP a liczbą mandatów uzyskanych przez tę partię.

……..……..

……..……

……..……..

……..……

Zadanie 10.

O ograniczeniach w prawie wyborczym

– Czy ktokolwiek powinien być wykluczony z prawa do głosowania?
– Zwyczajne wykluczenia funkcjonujące w większości demokracji to dzieci, przestępcy i mieszkańcy obcokrajowcy. […] Argumentem na rzecz wykluczenia z głosowania przestępców odbywających karę pozbawienia wolności jest, że […] utracili wszelkie prawo do wypowiadania się w [sprawach publicznych].

D. Beetham, K. Boyle, *Demokracja. Pytania i odpowiedzi*, Toruń 1994, s. 40–41.

Zadanie 10.1. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Ograniczenie powszechności prawa wyborczego dotyczące wieku jest określane jako

A. abolicja.

B. jeden z cenzusów.

C. klauzula zaporowa.

D. bierne prawo wyborcze.

Zadanie 10.2. (0–1)

Rozstrzygnij, czy ograniczenie, którego opis podkreślono w tekście, jest powszechną zasadą w polskim prawie wyborczym. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie – ……

Uzasadnienie – ……...

……...

……...

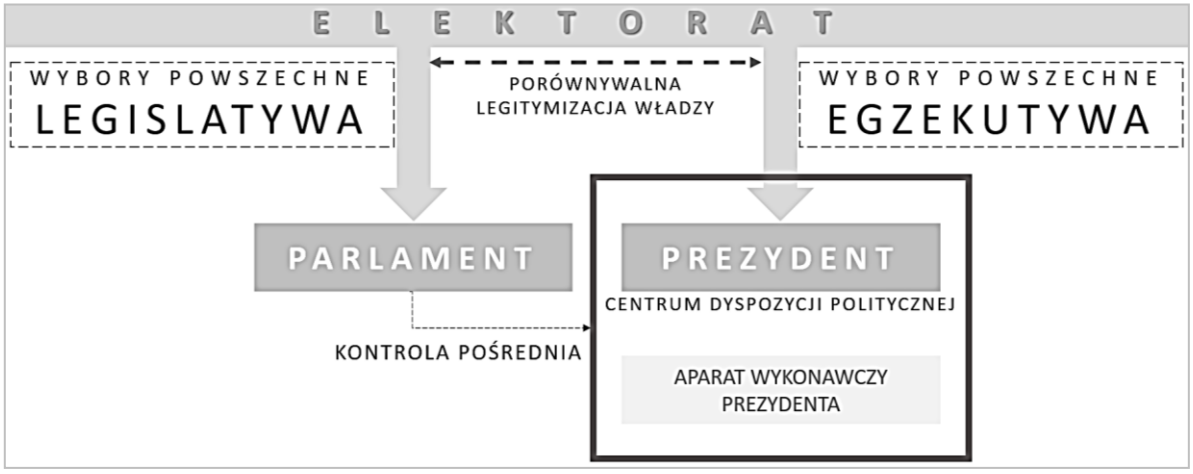
Zadanie 11.

Materiał 1. Przepisy prawne z konstytucji jednego z państw

Art. 10. Władza państwowa w Federacji Rosyjskiej sprawowana jest na zasadzie podziału na władzę ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą. Organy władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej są niezależne.
Art. 83.1. Prezydent Federacji Rosyjskiej:
a) powołuje Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej, którego kandydatura została zatwierdzona przez Dumę Państwową na wniosek Prezydenta Federacji Rosyjskiej, a także odwołuje Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej ze stanowiska […].
Art. 84. Prezydent Federacji Rosyjskiej:
b) rozwiązuje Dumę Państwową w przypadkach i w trybie przewidzianych przez Konstytucję Federacji Rosyjskiej […].
Art. 117.1. Rząd Federacji Rosyjskiej może podać się do dymisji, a Prezydent [Federacji Rosyjskiej] może ją przyjąć, bądź odrzucić.
2. Prezydent Federacji Rosyjskiej może zdymisjonować Rząd Federacji Rosyjskiej.
3. Duma Państwowa może wyrazić wotum nieufności dla Rządu Federacji Rosyjskiej. […]

biblioteka.sejm.gov.pl (w tekście aktu uwzględniono stan prawny na 1 grudnia 2021 r.).

Materiał 2. Schemat. Legislatywa i egzekutywa w jednym z typów systemu politycznego

Na podstawie: *Społeczeństwo i polityka. Podstawy nauk politycznych*, red. K.A. Wojtaszczyk, W. Jakubowski, t. II: *Współczesne systemy rządów*, Warszawa 2017, s. 31.

Zadanie 11.1. (0–2)

Rozstrzygnij, czy system polityczny, którego dotyczą przytoczone przepisy prawne, jest przykładem typu systemu politycznego przedstawionego na schemacie. Odpowiedź uzasadnij, formułując dwa argumenty – w każdym z nich odwołaj się do obu materiałów.

Rozstrzygnięcie – ……

Uzasadnienie:

- ……

……

……

……

- ……

……

……

……

Zadanie 11.2. (0–1)

Uzupełnij zdania – wpisz oznaczenia właściwych przepisów prawnych z materiału 1.

Uprawnienie głowy państwa będące formą realizacji funkcji kreacyjnej uregulowano w artykule **(1.)** …… . Uprawnienie organu władzy ustawodawczej będące formą realizacji funkcji kontrolnej uregulowano w artykule **(2.)** …… .

Zadanie 12.

Materiał 1. Przepisy prawne z *Konstytucji PRL*

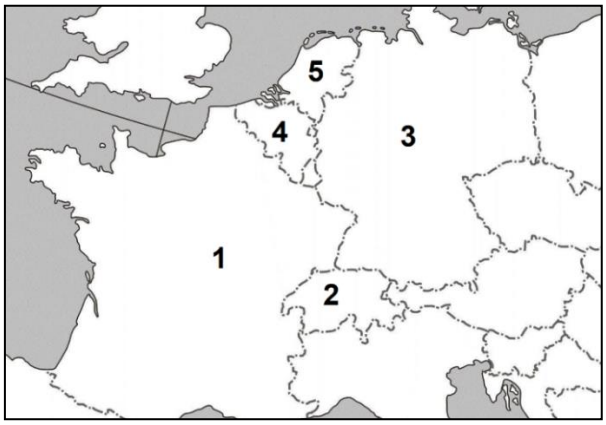
Art. 29.1. Sejm wybiera ze swojego grona na pierwszym posiedzeniu Radę Państwa w składzie: Przewodniczący Rady Państwa, czterej zastępcy Przewodniczącego, Sekretarz Rady Państwa, jedenastu członków.

Art. 30.1. Rada Państwa:

1) zarządza wybory do Sejmu,
2) […],
3) czuwa nad zgodnością prawa z Konstytucją,
4) ustala […] wykładnię ustaw,
5) wydaje [akty prawne] z mocą ustawy,
6) mianuje i odwołuje pełnomocnych przedstawicieli Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w innych państwach […].

Dz.U. 1976, nr 7, poz. 36 (w tekście aktu uwzględniono stan prawny na 16 lutego 1976 r.).

Materiał 2. Fragment mapy politycznej Europy

Zadanie 12.1. (0–2)

Z odniesieniem do odpowiednich punktów art. 30 ust. 1 oraz do obecnych uregulowań w danym zakresie, sformułuj trzy argumenty uzasadniające tezę: *Kompetencje organu władzy, którego dotyczą przytoczone przepisy prawne, w obecnie obowiązującej Konstytucji RP należą do różnych organów.*

- ……
  ……
  ……
- ……
  ……
  ……
- ……
  ……
  ……

Zadanie 12.2. (0–2)

Uzupełnij zdania – podaj nazwy typu organu władzy (A.) i państwa (B.) oraz cyfrę (C.).

Struktura organu wybieranego na podstawie przepisu prawnego z art. 29.1. umożliwia stwierdzenie, że ten organ pełnił funkcję **(A.)** ……..……. głowy państwa.

Współcześnie wśród państw widocznych na mapie tego typu rozwiązanie ustrojowe obowiązuje w **(B.)** ……..…… – państwie oznaczonym na mapie numerem **(C.)** ….. .

Zadanie 13.

O jednym z referendów w województwie mazowieckim

W niedzielę odbyło się referendum dotyczące odwołania burmistrza[, a] 95,91 proc. głosujących mieszkańców opowiedziało się za [jego] odwołaniem […]. W głosowaniu udział wzięło tylko 2056 osób, co daje […] 28,14% głosujących w wyborach z 2018 roku.

wpr24.pl

Zadanie 13.1. (0–1)

Wyjaśnij – odwołując się do obowiązujących rozwiązań prawnych – dlaczego organ wykonawczy <u>nie został</u> odwołany w wyniku referendum, którego dotyczy tekst.

……...

……...

……...

Zadanie 13.2. (0–1)

Podaj nazwy podmiotów, które – zgodnie z obowiązującymi rozwiązaniami prawnymi – mogły wystąpić z wnioskiem o przeprowadzenie referendum wskazanego w tekście.

- ……
- ……

Zadanie 13.3. (0–1)

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Organ, o którym mowa w tekście, to organ wykonawczy w gminach określanych jako miejskie i miejsko-wiejskie.	**P**	**F**
2.	Organ, o którym mowa w tekście, stoi na czele zarządu gminy w gminach określanych jako miejskie i miejsko-wiejskie.	**P**	**F**

Zadanie 14.

Fragment kodeksu obowiązującego w Rzeczypospolitej Polskiej

Art. 154. § 1. Wymiar urlopu wynosi:
1) 20 dni – jeżeli pracownik jest zatrudniony krócej niż 10 lat;
2) 26 dni – jeżeli pracownik jest zatrudniony co najmniej 10 lat.
Art. 155. § 1. Do okresu pracy, od którego zależy wymiar urlopu, wlicza się z tytułu ukończenia: […]
4) średniej szkoły ogólnokształcącej – 4 lata, […]
6) szkoły wyższej – 8 lat.
Okresy nauki, o których mowa w pkt 1–6, nie podlegają sumowaniu.

Dz.U. 1974, nr 24, poz. 141, z późn. zm. (stan prawny na 17 kwietnia 2024 r.).

Opis sytuacji

Wacław i Michał chodzili do jednej klasy w LO, a następnie studiowali ten sam kierunek – informatykę. Po ukończeniu studiów w 2020 r.:
– Wacław rozpoczął pracę na pełny etat w firmie programistycznej, w której pracuje do dziś,
– Michał zarobkuje nieprzerwanie od tego czasu: realizuje umowy zlecenia dla tej firmy.

Zadanie 14.1. (0–1)

Rozstrzygnij, czy Michał ma prawo do skorzystania z urlopu. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do przytoczonych przepisów prawnych.

Rozstrzygnięcie – ……

Uzasadnienie – …….....

……..…….

Zadanie 14.2. (0–1)

Wskaż, w którym roku Wacław uzyskał prawo do pełnego wymiaru urlopu. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do przytoczonych przepisów prawnych.

Rok – …….

Uzasadnienie – …….....

……..…….

……..…….

Zadanie 15. (0–3)

Materiał 1. Informacje na podstawie uzasadnienia z pozwu

W dniu 15 października 2021 r. został otwarty testament Henryka Lisa, ostatnio zamieszkałego w Kielcach, przy ul. Dalekiej 123, który od 5 lat był wdowcem. Jego córka, Lidia Szpak (zamieszkała w Gliwicach przy ul. Jasnej 109), z powodzeniem prowadząca od

10 lat działalność gospodarczą, jak również inna trójka rodzeństwa (dwaj starsi bracia i starsza siostra Lidii) nie zostali uwzględnieni w testamencie, w którym także nie było informacji o ich wydziedziczeniu. Jedynym spadkobiercą został najmłodszy z rodzeństwa: Zdzisław Lis, zamieszkały w Białymstoku przy ul. Kwiatowej 227. Wartość spadku wyniosła 750 000 (słownie: siedemset pięćdziesiąt tysięcy) złotych. Lidia Szpak postanowiła wnieść sprawę do sądu w celu uzyskania odpowiedniego udziału spadkowego.

Materiał 2. Właściwość terytorialna sądów powszechnych dla adresów podanych powyżej

Białystok: Sąd Okręgowy w Białymstoku i Sąd Rejonowy w Białymstoku
Gliwice: Sąd Okręgowy w Gliwicach i Sąd Rejonowy w Gliwicach
Kielce: Sąd Okręgowy w Kielcach i Sąd Rejonowy w Kielcach

Materiał 3. Przepisy prawne z kodeksów obowiązujących w Rzeczypospolitej Polskiej

Przepis 1. W pierwszej kolejności powołane są z ustawy do spadku dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek; dziedziczą oni w częściach równych. […]
Przepis 2. Zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni – dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadał przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach – połowa wartości tego udziału (zachowek).
Przepis 3. Do właściwości sądów okręgowych należą sprawy: […] o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa sto tysięcy złotych […].
Przepis 4. Powództwo z tytułu dziedziczenia, zachowku, jak również z tytułu zapisu, polecenia oraz innych rozrządzeń testamentowych wytacza się wyłącznie przed sąd ostatniego miejsca zwykłego pobytu spadkodawcy […].

Dz.U. […], nr 16, poz. 93, z późn. zm.; Dz.U. […], nr 43, poz. 296, z późn. zm. (stan prawny na 17 kwietnia 2024 r.).

Jako Lidia Szpak na podstawie materiałów 1.–3. uzupełnij fragmenty pozwu – wpisz właściwe nazwy (1., 2. i 3.), imiona i nazwiska (4. i 5.) oraz wartość przedmiotu sporu (6.).

Sąd ……..…. **[1. NAZWA SĄDU]**

w ……..…... **[2. NAZWA MIASTA]**

Wydział ……..…. **[3. NAZWA WYDZIAŁU]**

Powód: ……. **[4. IMIĘ I NAZWISKO]**

Pozwany: ……. **[5. IMIĘ I NAZWISKO]**

Wartość przedmiotu sporu **[6.]**: …… złotych

P O Z E W O Z A C H O W E K

Zadanie 16.

Przepisy prawne z kodeksu obowiązującego w Rzeczypospolitej Polskiej

Art. 61^1. § 1. Jeżeli między małżonkami nastąpił zupełny rozkład pożycia, każdy z małżonków może żądać, ażeby sąd orzekł separację.
§ 3. Jeżeli małżonkowie nie mają wspólnych małoletnich dzieci, sąd może orzec separację na podstawie zgodnego żądania małżonków.
Art. 61^4. § 1. Orzeczenie separacji ma skutki takie jak rozwiązanie małżeństwa przez rozwód, chyba że ustawa stanowi inaczej.
§ 2. Małżonek pozostający w separacji nie może zawrzeć małżeństwa.
Art. 61^6. § 1. Na zgodne żądanie małżonków sąd orzeka o zniesieniu separacji.
§ 2. Z chwilą zniesienia separacji ustają jej skutki.

Dz.U. 1964, nr 9, poz. 59, z późn. zm. (stan prawny na 17 kwietnia 2024 r.).

Zadanie 16.1. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Przytoczone przepisy prawne pochodzą z *Kodeksu*

A. *karnego*.

B. *postępowania administracyjnego.*

C. *postępowania cywilnego*.

D. *rodzinnego i opiekuńczego*.

Zadanie 16.2. (0–1)

Podaj dwie – wynikające z przytoczonych przepisów prawnych – różnice między rozwodem a separacją.

- ……
  ……
  ……

- ……
  ……
  ……

Zadanie 17.

O prawach i wolnościach człowieka

Na miano „praw człowieka” zasługują […] prawa, które faktycznie przysługują każdemu człowiekowi niezależnie od płci i koloru skóry, pochodzenia, rasy, języka, przekonań religijnych czy politycznych, a także pozycji ekonomicznej i społecznej [–] prawa, które niezależnie od […] konstelacji politycznych, warunków historycznych są z punktu widzenia czasu ważne zawsze, a z punktu widzenia przestrzeni – wszędzie.

[…] odżył w dyskusjach politycznych spór o właściwe rozumienie tych praw: czy chodzi – zgodnie z zachodnią i mieszczańską tradycją – głównie o prawa do wolności osobistej, czy raczej – zgodnie z koncepcją socjalistyczną – o prawa socjalne, czy też – jak to głosi Trzeci Świat – o pierwszeństwo prawa do fizycznego i kulturalnego przetrwania. […] Jeśli nawet prawa do wolności i prawa do współudziału z jednej strony, i prawa socjalne z drugiej, nie są zasadniczo sprzeczne, to jednak istnieje między nimi pewne napięcie; prawa socjalne nadają bowiem prawodawcy i administracji nowe kompetencje, a wraz z nimi możliwości ingerowania w dziedzinę osobistej wolności.

O. Höffe, *Etyka państwa i prawa*, Kraków 1992, s. 65–75.

Zadanie 17.1. (0–1)

Na podstawie tekstu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Poglądy zaprezentowane przez autora w pierwszym akapicie tekstu wskazują, że nie kwestionuje on uniwersalizmu praw człowieka.	**P**	**F**
2.	Punkty widzenia w sporze, którego dotyczy drugi akapit tekstu, nawiązują do podziału praw człowieka na generacje.	**P**	**F**

Zadanie 17.2. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwe odpowiedzi spośród podanych (A. albo B. oraz 1., 2. albo 3).

Istotny dla europejskiego systemu ochrony praw człowieka akt prawny regulujący prawa, których określenie podkreślono w tekście 1., sporządzono w Rzymie w 1950 roku – ten akt to

A.	*Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności*,	będąca obecnie głównym dokumentem w systemie ochrony praw człowieka	**1.**	Rady Europy.
			2.	Unii Europejskiej.
B.	*Karta praw podstawowych*,		**3.**	Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie.

Zadanie 18.

Materiał 1. Art. 1 Konkordatu

Rzeczpospolita Polska i Stolica Apostolska potwierdzają, że Państwo i Kościół Katolicki są – każde w swej dziedzinie – niezależne i autonomiczne oraz zobowiązują się do pełnego poszanowania tej zasady we wzajemnych stosunkach i we współdziałaniu dla rozwoju człowieka i dobra wspólnego.

Dz.U. 1998, nr 51, poz. 318.

Materiał 2. Art. 1 ustawy z 8 stycznia 1998 roku

Wyraża się zgodę na dokonanie […] ratyfikacji Konkordatu między Stolicą Apostolską i Rzecząpospolitą Polską […].

Dz.U. 1998, nr 12, poz. 42.

Zadanie 18.1. (0–1)

Przytaczając właściwą nazwę konstytucyjną, uzasadnij, że akt prawny, którego fragment przytoczono w materiale 1., jest przykładem aktów będących źródłem powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej.

……

……

……

Zadanie 18.2. (0–1)

Odnosząc się do kompetencji Prezydenta RP, wyjaśnij kwestię konieczności uchwalenia aktu prawnego, którego fragment przytoczono jako drugi.

……

……

……

……

Zadanie 19.

Materiał 1. O zasadzie prawa narodów do samostanowienia

„Wszystkie narody mają prawo do samostanowienia; na mocy tego prawa określają według własnej woli swój status polityczny i swobodnie rozwijają swe życie gospodarcze, społeczne i kulturalne”. [Podobnie zasadę tę sformułowano w *Deklaracji zasad prawa międzynarodowego* z 1970 roku, ale dodano w niej także:] „Nic, co zostało powiedziane[,] nie będzie rozumiane jako upoważnienie lub zachęta do podjęcia jakiegokolwiek działania, które prowadziłoby do rozbicia lub naruszenia, całkowicie lub częściowo, integracji terytorialnej lub jedności politycznej suwerennych i niepodległych państw, które postępują zgodnie z zasadą

równouprawnienia i samostanowienia narodów […] i które posiadają tym samym rząd reprezentujący całą ludność należącą do danego terytorium […]".

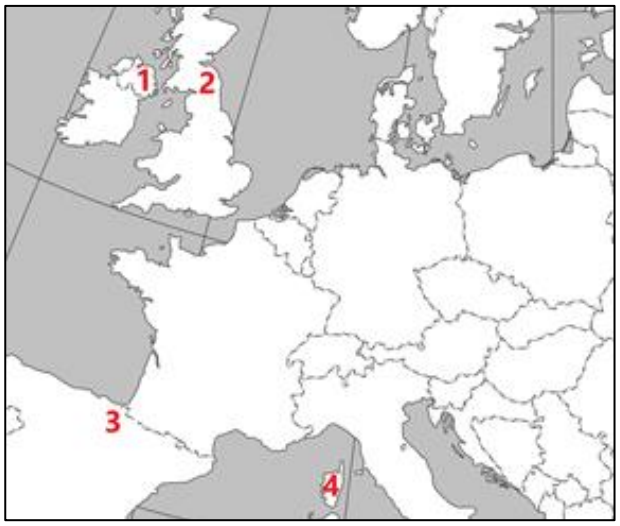
R. Bierzanek, J. Symonides, *Prawo międzynarodowe publiczne*, Warszawa 2004, s. 134–135.

Materiał 2. O separatyzmie w jednym z państw Europy

[W okresie aktywnego funkcjonowania ETA w] zamachach zginęło ponad 800 osób (co drugi był cywilem), tysiące odniosło rany. W 2011 r. organizacja zapowiedziała swoje rozwiązanie. [Region obecnie korzysta] z bardzo szerokiej autonomii, walkę o niepodległość odtąd [prowadzi się] wyłącznie metodami politycznymi.

B.T. Wieliński, K. Korzeniowska, *Narodowa puszka Pandory*, wyborcza.pl

Materiał 3. Fragment mapy politycznej Europy

Nazwy zaznaczonych regionów (w kolejności alfabetycznej):
A. Irlandia Północna,
B. Korsyka,
C. Kraj Basków,
D. Szkocja.

Zadanie 19.1. (0–1)

Uzupełnij zdanie – podaj nazwę regionu (wybraną spośród A–D) oraz numer (wybrany spośród 1–4), którym oznaczono ten region na mapie.

Materiał 2. dotyczy regionu …….. – regionu oznaczonego na mapie (w materiale 3.) numerem …. .

Zadanie 19.2. (0–1)

Odnosząc się do zaprezentowanej w materiale 1. wykładni zasady prawa narodów do samostanowienia, sformułuj argument do tezy: *Niepodległość regionu, którego dotyczy materiał 2., byłaby <u>nielegalna</u>*.

……

……

……

……

Zadanie 20.

O wojnie domowej w jednym z państw Bliskiego Wschodu

Trwająca od 2011 roku wojna domowa między siłami wiernymi prezydentowi Baszszarowi al-Asadowi a zbrojną opozycją doprowadziła do destabilizacji politycznej i gospodarczej kraju. […] Intensywne walki sprawiły, że ponad 10,5 milionów osób zostało zmuszonych do ucieczki ze swoich domów.
Pomagamy[,] zapewniając dostęp do bezpiecznej wody, żywności i opieki medycznej. […] Najbardziej potrzebującym rodzinom dostarczamy pakiety żywnościowe. Osobom dotkniętym skutkami kryzysu dostarczamy leki i pomoc medyczną[,] a prowadzona przez nas klinika mobilna dojeżdża do potrzebujących.

Na podstawie: www.[...].org.pl

Zadanie 20.1. (0–1)

Podaj nazwę typu pomocy, której dotyczy drugi akapit tekstu.

……

Zadanie 20.2. (0–1)

Rozstrzygnij, czy tekst dotyczy konfliktu, którego konsekwencje były jednym z powodów kryzysu w Unii Europejskiej w drugiej dekadzie XXI wieku. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie – ……

Uzasadnienie – ……

……

……

……

Zadanie 21.

Tekst. O szczycie G7

Alternatywą dla „Jednego pasa, jednej drogi”, sztandarowego projektu Xi Jinpinga rozbudowy infrastruktury w biedniejszych krajach, ma być system finansowania ekologicznych inwestycji w źródła energii odnawialnej czy rozwój kolei. Projekt przedstawiony na szczycie G7 mógłby zostać nazwany „miniplanem Marshalla”, gdyby nie to, że pozostaje w odczuciu organizacji pozarządowych zestawem ogólnych idei bez źródeł finansowania.
Ale mimo to Emmanuel Macron i Angela Merkel zgodzili się poprzeć tę ideę tylko pod warunkiem, że nie będzie wymierzona przeciw Chinom, lecz jedynie zostanie zaprezentowana jako „wsparcie dla rozwoju świata”. Podobne stanowisko zajął premier

Włoch Mario Draghi. Na bezwzględne wsparcie krucjaty przeciw chińskiemu autorytaryzmowi Joe Biden mógł liczyć tylko ze strony premiera Wielkiej Brytanii Borisa Johnsona.

J. Bielecki, *Szczyt G7. Zachód podzielony w sprawie Chin*, rp.pl

Zdjęcie. Spotkanie głównego organu jednej z organizacji międzynarodowych (Bruksela, 2021 rok)

www.nato.int

Zadanie 21.1. (0–1)

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	W tekście o szczycie G-7 nie zostali wymienieni ówcześni liderzy polityczni dwóch państw funkcjonujących w tej inicjatywie – premierzy Japonii i Kanady.	**P**	**F**
2.	Zdjęcie przedstawia polityków uczestniczących w obradach Rady Bezpieczeństwa ONZ.	**P**	**F**

Zadanie 21.2. (0–1)

Sformułuj – odnosząc się do jednego z materiałów – argument na rzecz tezy:
Współczesny ład światowy ma charakter policentryczny.

……

……

……

Zadanie 22.

O jednym z traktatów w zakresie integracji europejskiej

Cel: przygotowanie europejskiej unii walutowej i wprowadzenie elementów unii politycznej (obywatelstwo, wspólna polityka zagraniczna i wspólna polityka spraw wewnętrznych). Najważniejsze zmiany: ustanowienie Unii Europejskiej i wprowadzenie procedury współdecyzji, przyznanie Parlamentowi większej roli w procesie decyzyjnym. Nowe formy współpracy między rządami UE – na przykład w obszarze obrony, sprawiedliwości i spraw wewnętrznych.

european-union.europa.eu

Zadanie 22.1. (0–1)

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	W traktacie, którego dotyczy tekst, ustanowiono urząd Wysokiego Przedstawiciela Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa.	**P**	**F**
2.	Traktat, o którym mowa w tekście, należy do aktów prawnych będących tzw. prawem pierwotnym UE.	**P**	**F**

Zadanie 22.2. (0–1)

Wyjaśnij, co oznacza, że obywatelstwo, o którym mowa w tekście, ma charakter dodatkowy i zależny.

……

……

……

……

Zadanie 23. (0–12)

Wybierz jeden z podanych tematów i napisz wypracowanie.

Temat 1.

Scharakteryzuj strukturę społeczną społeczeństwa polskiego w okresie III Rzeczypospolitej. W swojej wypowiedzi przedstaw uwarunkowania społeczno-gospodarcze procesu zmian w strukturze klasowej, zmiany w tej strukturze związane z awansem i degradacją oraz kwestię struktury warstwowej.

Tekst 1. O strategiach adaptacji do zmiany systemowej

Mirosława Marody […], opisując schemat polskiej transformacji, pokazała, iż po roku 1989 mieliśmy do czynienia z trzema pasmami adaptacji do nowych warunków. Wyodrębniła Polskę „sprywatyzowaną” – pracowników dynamicznych komercyjnych firm, posiadających na ogół dobre kwalifikacje, podejmujących ryzyko i dobrze zarabiających (rynek), następnie

Polskę „państwową” – pracowników tak zwanej budżetówki, czyli sektora państwowych zakładów, urzędów, gorzej zarabiających, ale posiadających stałą pracę i stabilną sytuację socjalną (etat)[,] oraz Polskę „na zasiłku” (renta, zasiłek). […] Chciałbym jednak pokazać tu drugi wyraźny wymiar istnienia tej [ostatniej] zbiorowości; obszar niewidocznych zwykle działań. Wielu z tych ludzi mimo wszystko pracowało, tyle że w „szarej strefie”, zdobywając zarobki i różne bezpośrednie dobra za pomocą nieformalnych, ukrytych („ulotnych”) prac, często półlegalnych; prac eksploatujących materialne pozostałości socjalistycznej industrii czy też – […] nowe „nisze ekologiczne” […]. To, chciałoby się rzec, poza Polską „prywatną”, „państwową” i „na zasiłku”[,] kolejny, czwarty wymiar strategii radzenia sobie w nowej rzeczywistości – to strategie i aktywności „ekologiczne” czy też jeszcze inaczej – to Polska „łowiecko-zbieracka”.

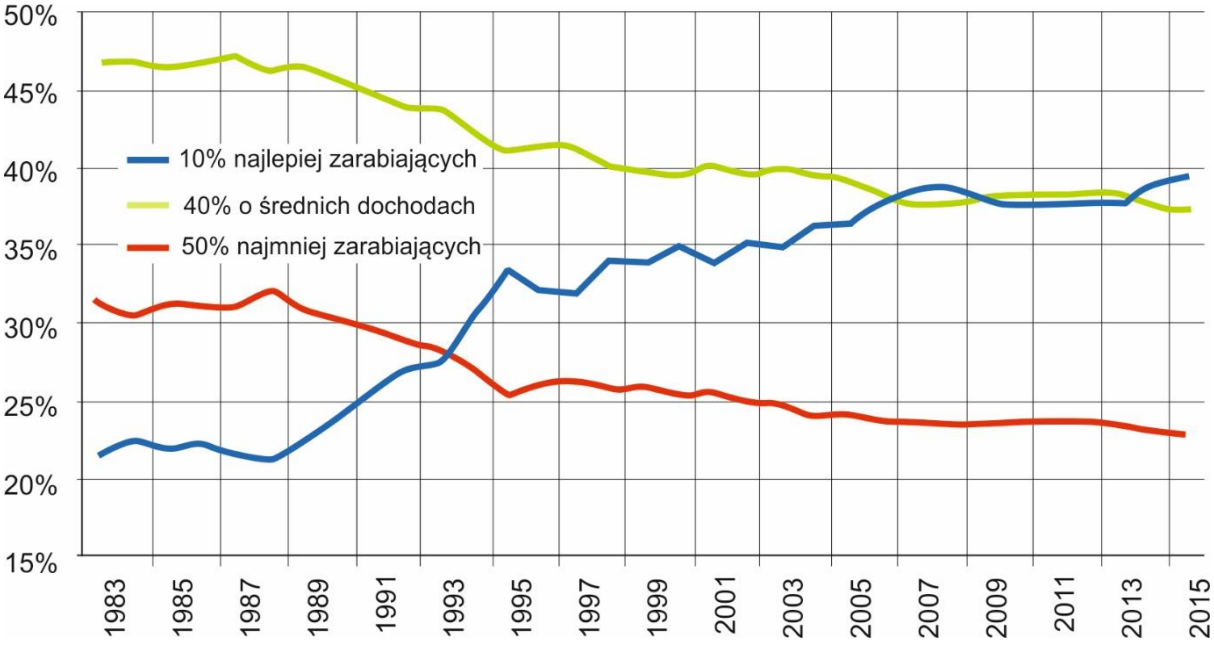
T. Rakowski, *Łowcy, zbieracze, praktycy niemocy. Etnografia człowieka zdegradowanego*, Gdańsk 2009, s. 56.

Tekst 2. O badaniach nad klasami społecznymi w Polsce

Badania POLPAN wychwytują, że kto należał do nomenklatury PRL, miał relatywnie największe szanse zostać przedsiębiorcą lub menedżerem. Dawnym pracownikom umysłowym, czyli inteligencji, przypadł w nowym podziale los menedżerów i ekspertów. Robotnicy zostali robotnikami lub bezrobotnymi. Bo po drodze wyparowało 5 mln miejsc pracy – w 1998 r. zatrudnienie miało 18 mln osób, w dramatycznym 2002 r. [–] już tylko 12,8 mln. Owe pięć milionów podzieliło się na tych, co zasilili szeregi wczesnych emerytów i rencistów, oraz tych, którzy stworzyli nową kategorię: bezrobotnych.

E. Bendyk, *Polska klasowa*, „Polityka” 2013, nr 17, s. 14.

Wykres. Kategorie wyodrębnione ze względu na dochód w Polsce w latach 1983–2015

www.forbes.pl

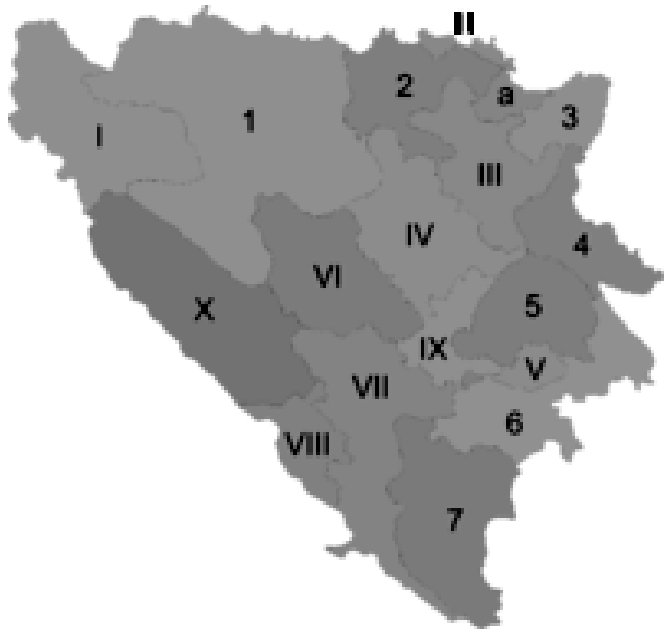
Temat 2.

Scharakteryzuj prawa dzieci i system ich ochrony, odnosząc się do regulacji *Konwencji o prawach dziecka* oraz polskiego prawa konstytucyjnego i rodzinnego.

Temat 3.

Scharakteryzuj konflikt na obszarze Bośni i Hercegowiny – jego przyczyny, przebieg oraz działania wspólnoty międzynarodowej na rzecz jego rozwiązania (w tym – ustalenia porozumienia z Dayton).

Mapa. Struktura administracyjna Bośni i Hercegowiny

Federacja BiH – kantony:
I. uńsko-sański
II. posawski
III. tuzlański
IV. zenicko-dobojski
V. bośniacko-podriński
VI. środkowobośniacki
VII. hercegowińsko-neretwiański
VIII. zachodniohercegowiński
IX. sarajewski
X. dziesiąty

Republika Serbska – regiony:
1. Banja Luka
2. Doboj
3. Bijeljina
4. Vlasenica
5. Sarajewo-Romanija
6. Foča
7. Trebinje

a. Dystrykt Brczko

Na podstawie: pl.wikipedia.org

WYPRACOWANIE
na temat nr ……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

BRUDNOPIS (nie podlega ocenie)

WIEDZA
O SPOŁECZEŃSTWIE
Poziom rozszerzony
Formuła 2015

WIEDZA
O SPOŁECZEŃSTWIE
Poziom rozszerzony
Formuła 2015

WIEDZA
O SPOŁECZEŃSTWIE
Poziom rozszerzony
Formuła 2015